

ประโยค ป.ธ. ๙
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑

๑. เอกุปาทาทิจตุพพิธสมปโยคลกขณากาวโต สหุปปนนานมปิ
รูปชมมานํ สมฺปยุตตปจฺยตา นตฺถิติ วุตฺตํ จิตฺตเจตฺติกา ฐมา อณฺณ-
มณฺณนฺติ ฯ เหตุฯเปฯ นามรูปานนฺติ ตโยเปเต ปฏฺิสนฺธิยํ กมฺมสมฺภูจฺจานานํ
ปวตฺติยํ จิตฺตสมฺภูจฺจานานนฺจ รูปานํ อุภยตฺถ สหชาตानํ นามานนฺจ
เหตาทิปจฺจเยน ปจฺจยา โหนนฺติ ฯ สหชาตรูปนฺติ हि สพฺพตฺถ ปฏฺิสนฺธิยํ
กมฺมสมฺภูจฺจานํ ปวตฺติยํ จิตฺตสมฺภูจฺจานนฺติ วกฺษติ ฯ สหชาตา เจตนาติ
อนฺตมโส จกฺขุวิญญาณาทีหิปี สหชาตา เจตนาฯ สหชาตानํ นามรูปานนฺติ
สพฺพาปี เจตนา นามานํ ปฏฺิสนฺธิสทฺทตา เจตนา กมฺมสมฺภูจฺจานรูปานํ
ปวตฺติยํ รูปสมฺภูจฺจapakจิตฺตสทฺทตา เจตนา จิตฺตสมฺภูจฺจานรูปานนฺจ ฯ
นानากฺขณิกา เจตนาติ วิปากกฺขณโต นานากฺขณเ อตฺตทวาทิสฺสู นิพฺพตฺตา
กฺุสลากฺุสลเจตนาฯ นามรูปานนฺติ อุภยตฺถาปี นามรูปานํ ฯ วิปากกฺขณฺธาติ
ปฏฺิสนฺธิวิญญาณาทีกา วิปากา อรูปกฺขณฺธาฯ กมฺมสมฺภูจฺจานมฺปิ हि รูปิ
วิปากโวหารํ น ลภติ อรูปชมฺมภาเวน สาลมฺพนภาเวน จ กมฺมสทฺธิเสสุ
อรูปชมฺเมเสว วิปากสทฺทตฺส นินฺรุทฺตตฺตา ฯ ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺสชาติ
ปจฺจยชมฺมโต ปุเร อุปฺปนฺนสฺส อิมสฺส รูปกายสฺส ฯ

กถํ ปน ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ปุเร นิพฺพตฺติยํ ปจฺจชาตสฺส ปจฺจยตาติ ฯ
นนุ วุตฺตํ อสติ ปจฺจชาเต สนฺตานภูจฺจิเหตุภาวํ อกฺจณฺตสฺสชาติ ตสฺมา
สนฺตานปวตฺตตฺนสฺส เหตุภาวูปตฺถมฺภเน อิมสฺส พฺยาปาโรติ น โกจิ
วิโรโหฯ ปฏฺิสนฺธิยํ จกฺขุทวาทฺตญํ อสมฺภวโต สติ จ สมฺภเว ตตฺถวิญญาณานํ
ปจฺจยภาวนูปคฺมนโต ททฺยวตฺถโน จ ปฏฺิสนฺธิวิญญาณเ สหุปฺปนฺนสฺส
ปุเรชาตกตฺตาภาวโต วุตฺตํ ฉ วตฺถุณี ปวตฺติยนฺติ ฯ ปณฺจาลมฺพนานิ
ปณฺจวิญญาณวิธียาติ จ อิหํ อารมฺมณปุเรชาตนิทฺเทเส อาคตํ สนฺธาย วุตฺตํ ฯ

๒. ปณฺหาเวเร ปน เสกฺโข วา ปุณฺณชฺชนโน วา จกฺขุํ อนิจฺจโต
 ทุกฺขโต อนตฺตโต วิปสฺสตีติอาทินา อวิเสเสน ปจฺจุปปนฺนจกฺขฺวาทินมฺปิ
 กหิตตฺตา ฐมฺมามมมณฺมปิ อารมฺมณปุเรชาตํ มโนวิญญาณวീธิยา ลพฺภติ ฯ
 อตฺถโตปิ เหน้ สิทฺธํ ยํ ปจฺจุปปนฺนํ อารมฺมณํ คเหตุวา มโนทวาริกวீธิ
 ปวตฺตติ ตํ ตสฺสา อารมฺมณปุเรชาตํ โหตีติ ฯ

ปกฺคิยา เอว ปจฺจยฺนตฺตรรหิเตน อตฺตโน สภาเวเนว อุปนิสฺสโย
 ปกฺคฺยูปนิสฺสโย ฯ อารมฺมณนตฺตเรหิ อมิตฺโส ปุณฺณเคว โกจิ อุปนิสฺสโยติ
 วุตฺตํ โหติ ฯ อถวา ปกฺโต อุปนิสฺสโย ปกฺคฺยูปนิสฺสโย ฯ ปกฺโตติ เจตฺถ
 ปกาโร อุปสคฺโค ฯ โส อตฺตโน ผลสฺส อุปฺปาทนสมตฺถภาเวน สนฺตานเ
 นิปฺพาทิตถาวํ อาเสวิตถาวณฺจ ทีเปติ ฯ ตสฺมา อตฺตโน สนฺตานเ
 นิปฺพนโน รากาทิสทฺฐาติ อุปเสวิตโต วา อุตฺตโกชนาติ ปกฺคฺยูปนิสฺสโย ฯ
 ตถา เจว นิทฺทิสติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๙

แปล มครเป็นไทย

๑. พระอนุรุทธาจารย์ทำในใจว่า ความเป็นสัมปยุตปัจจัย ย่อมไม่มีแก่ รูปธรรมแม้ที่เกิดร่วมกัน (กับจิตและเจตสิก) เพราะความไม่มีลักษณะแห่ง สัมประโยค ๔ อย่าง มีความเกิดเป็นอันเดียวกันเป็นต้น จึงกล่าวว่า จิตตเจตสิก ฐมา อญฺญมญฺญํ เป็นต้น ฯ คำว่า เหตุ ฯเปฯ นามรูปานํ ความว่า ธรรม คือ เหตุ ฌาน และมรรค ทั้ง ๓ เหล่านี้ เป็นปัจจัย โดยเหตุปัจจัยเป็นต้น แก่รูปที่มีกรรมเป็นสมุฏฐาน ในปฏิสนธิกาล และที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน ในปวัตติกาล และแก่นามที่เกิดร่วมกันในกาลทั้ง ๒ ฯ แท้จริงพระอนุรุทธาจารย์ จักกล่าวคำว่า ในคำว่า สหชาตรูปี ทั้งหมด บัณฑิตพึงทราบรูปที่มีกรรมเป็น สมุฏฐานในปฏิสนธิกาล พึงทราบรูปที่มีจิตเป็นสมุฏฐานในปวัตติกาล ฯ สองบทว่า สหชาตา เจตนา ความว่า เจตนาที่เกิดร่วมกันแม้กับจักขุวิญญาณ เป็นต้น โดยกำหนดอันมีในที่สุด (แห่งวิญญาณทั้งปวง) ฯ คำว่า สหชาตานํ นามรูปานํ ความว่า เจตนาแม้ทั้งหมด เป็นปัจจัยโดยอำนาจกัมมปัจจัยแก่นาม เจตนาที่สหระคด้วยปฏิสนธิจิต เป็นปัจจัยโดยอำนาจกัมมปัจจัยแก่รูปที่มี กรรมเป็นสมุฏฐาน และเจตนาที่สหระคด้วยจิตอันยังรูปให้เกิด ในปวัตติกาล เป็นปัจจัยโดยอำนาจกัมมปัจจัยแก่รูปที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน ฯ คำว่า นานากุขณิกา เจตนา ความว่า กุศลเจตนาและอกุศลเจตนาที่เกิดในอดีตกาลเป็นต้น ในขณะที่ต่างจากขณะแห่งวิบาก ฯ บทว่า นามรูปานํ คือ (นานักขณิกเจตนาเป็น ปัจจัยแก่) นามและรูปแม้ในกาลทั้ง ๒ ฯ อรูปขันธที่เป็นวิบาก มีปฏิสนธิ วิญญาณเป็นต้น ชื่อว่า วิบากขันธ ฯ จริงอยู่ รูปแม้มีกรรมเป็นสมุฏฐาน ย่อมเรียกว่า วิบากไม่ได้ เพราะศัพท์ว่า วิบาก เป็นศัพท์สำเร็จ (ใช้) เฉพาะใน อรูปธรรม ที่เหมือนกับกรรม โดยความเป็นอรูปธรรม และโดยความเป็น ธรรมมีอารมณ์เท่านั้น ฯ คำว่า ปุเรชาตสฺส อิมสฺส กายสฺส ได้แก่ (นาม เป็น ปัจจัย) แก่รูปกายนี้ ที่เกิดขึ้นก่อนแต่ธรรมที่เป็นปัจจัย ฯ

ถามว่า ก็เมื่อปัจจุบันธรรมมีการเกิดก่อน ความเป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เกิดภายหลัง จะมีได้อย่างไร ๑ ตอบว่า ข้าพเจ้ากล่าวคำว่า แก่กายที่ยังไม่ถึงความเป็นเหตุแห่งความตั้งอยู่แห่งสันดาน ในเมื่อไม่มีปัจจัยชาติปัจจัย ดังนี้ไว้แล้วมิใช่หรือ เพราะฉะนั้น ปัจจัยชาติปัจจัยนี้ จึงมีการขวนขวายในการช่วยค้ำจุน โดยความเป็นเหตุแห่งความเป็นไปแห่งสันดาน เพราะเหตุนั้นจึงไม่มีความผิอะไร ๑ พระอนุรุทธาจารย์ กล่าวว่า **ฉ วตฺถุณี ปวตฺตติย** เพราะวัตถุมิจักขุเป็นต้น ยังไม่เกิดในปฏิสนธิกาล และเพราะเมื่อมีการเกิดก็ยังไม่เข้าถึงความเป็นปัจจัยแก่วิญญูณนั้นๆ และเพราะหทัยวัตถุที่เกิดพร้อมกับปฏิสนธิวิญญูณ ไม่มีความเป็นสภาพเกิดก่อน ๑ ก็คำว่า **ปญฺจาลมฺพนาณิ ปญฺจวิญฺญาณวิธิยา** นี้ พระอาจารย์กล่าวหมายถึงนัยอันมาแล้ว ในนิเทศแห่งอาร์มมณปูเรชาติปัจจัย ๑

๒. แม้ธรรมารมณอันเป็นอาร์มมณปูเรชาติปัจจัย ก็ย่อมได้แก่มโนวิญญูณวิธิด้วย เพราะแม้จักขุที่เป็นปัจจุบันเป็นต้น ท่านก็ถือเอาแล้วโดยไม่แปลกกัน ในปัญหาวาระ ด้วยคำมีอาทิว่า พระเสขะ หรือปุถุชน ย่อมเห็นแจ้งจักขุ โดยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ๑ จริงอยู่ คำนี้ว่า วิธิจิตอันเนื่องกับมโนทวาร รับอารมณ์ที่เป็นปัจจุบันใดเป็นไป อารมณนั้น เป็นอาร์มมณปูเรชาติปัจจัยแก่วิธิจิตอันเกี่ยวเนื่องกับมโนทวารนั้น ดังนี้ สำเร็จแล้วแม้โดยใจความ (โดยอธิบาย) ๑ อุปนิสัโดยปกติมันเอง คือ โดยสภาวะของตนที่เว้นจากปัจจัยอื่นนั้นแล ชื่อว่า ปกตูปนิสั ๑ มีคำอธิบายที่ท่านกล่าวไว้ว่า อุปนิสับางอย่าง แผนกหนึ่งเท่านั้น ที่ไม่รวมกับอาร์มมณูปนิสัและอนันตรูปนิสั ๑ อีกอย่างหนึ่ง อุปนิสัที่บุคคลกระทำไว้แล้ว (คือต้องเสพแล้ว) ชื่อว่า ปกตูปนิสั ๑ ก็ ป อักษร ในคำว่า ปกโต นี้ เป็นอุปสรรค ๑ ป อักษรนั้น ย่อมส่งถึงความเป็นธรรมที่บุคคลให้สำเร็จแล้วในสันดาน และความเป็นธรรมอันบุคคลต้องเสพแล้ว โดยความเป็นธรรมที่สามารถในการยังผลของตนให้เกิดขึ้น ๑ เพราะฉะนั้น อกุศลธรรมมีรากเป็นต้น และ

กุศลธรรมมีศรัทธาเป็นต้น ที่สำเร็จแล้วในสันดานของคน หรือฤดูและอาหาร
เป็นต้น ที่บุคคลเสพแล้ว (ได้รับแล้ว) ชื่อว่า ปกตูปนิสัย ฯ ก็พระอนุรุธาจารย์
(เมื่อจะทำคำที่ตนกล่าวให้หนักแน่น) จึงขยายความปกตูปนิสัยไว้โดยประการ
นั้นแล ฯ
